

Teologija: privilegirano mjesto vjere

EDVARD PUNDA*

UDK: 234.2:215
Izvorni znanstveni rad
Primljeno:
25. ožujka 2013.
Prihvaćeno:
8. travnja 2013.

Sažetak: Članak promišlja o teologiji i o teološkom radu kao mjestu življenja, refleksije i komuniciranja vjere. Najprije se ukazuje na pogrešna shvaćanja teologije koja polaze od redukcionističkih shvaćanja vjere. Vjera uvijek polazi od Božjega odnosa prema čovjeku. Stoga je teologija, kao mjesto u kojem se objavljena istina komunicira čovjeku, po svojoj naravi mjesto Božje prisutnosti. Drugi dio govori o interakciji vjere i teologije, točnije o njihovoj međusobnoj nerazdvoljivosti. Teologija je uvijek teo-logija: polazi od onoga što je Bog rekao (govori) o sebi u povijesti spasenja. To je srž trećega dijela koji razmatra spasenje kao središnju kategoriju koja povezuje vjeru i teologiju, iskustvo i znanost. Četvrti dio bavi se pitanjem same znanstvenosti teologije, s posebnim naglaskom na pitanje metode. U zaključnom se dijelu, pitanjem tko je pravi teolog, pružaju koordinate za ispravnije i koliko je moguće potpunije poimanje teologije i teologa.

Ključne riječi: teologija, vjera, teolog, iskustvo, spasenje.

Uvod

Naslov *Teologija: privilegirano mjesto vjere* podrazumijeva dvije stvari. U prvomu redu, radi se o objektivnoj dimenziji vjere (*fides quae*), dakle o objektu teologije, a to je Bog. Teologija je privilegirano mjesto jer joj je Bog središte, i kada govorimo o objektu i kada govorimo o metodi. Bog koji govori čovjeku početak je i završetak svake teologije. S druge strane, teologija je privilegirano mjesto vjere i u pogledu vjere kao čina (*fides qua*). Iako znamo da teolozi ne moraju nužno biti oni koji najbolje poznaju Boga, u samoj je naravi teološkoga rada da se događa u vjeri i iz vjere.

U svojem govoru Međunarodnoj teološkoj komisiji, u prosincu 2010. godine, papa je Benedikt XVI. govorio o

* Dr. sc. Edvard Punda,
Centralno bogoslovno
sjemenište u Splitu,
Zrinsko-frankopanska 19,
21000 Split, Hrvatska,
donedvard@gmail.com

ljepoti teološkoga poziva. »Moći profesionalno studirati samoga Boga i moći o tomu govoriti – *contemplari et contemplata docere* (S. Tommaso d'Aquino, *Super Sent.*, lib. 3 d. 35 q. 1 a. 3 qc. 1 arg. 3 – veliki je privilegij«, kaže Papa citirajući riječi svetoga Tome Akvinskoga. *Contemplari et contemplata docere*, mogla bi biti i svojevrsna definicija teološkoga rada. *Poučavanje koje pripada teologu vezano je uz njegovo nutarnje iskustvo*. Vjerujem da nije slučajno da sveti Toma ovdje koristi pasivni, ili točnije medijalni infinitiv prezenta. Time želi istaknuti da se ne radi o kontemplirati kao nekoj neodređenoj stvarnosti, nego o *kontemplirati u sebi* ili *sebi u korist*. Tek u ovom smislu teologija može uistinu postati privilegij.

Uostalom, biti spreman na odgovor onomu tko zatraži razlog nade koja je u nama, svakako je zahtjev koji podrazumijeva iskustvo: radi se o nadi koja je u čovjeku, dakle ne o ideji, nego o življenoj stvarnosti. Razumijevanje i ostvarivanje toga imperativa poziva na uvijek novo promišljanje o programatskom tekstu fundamentalne teologije – dakle discipline koja se na najeksplicitniji način bavi vjerom – iz 1 Petrove poslanice, uzet u cjelovitosti: »Gospodin – Krist neka vam bude svet, u srcima vašim, te budite uvijek spremni na odgovor svakomu koji od vas zatraži obrazloženje nade koja je u vama, ali blago i s poštovanjem, dobre savjesti da oni koji ozloglašuju vaš dobar život u Kristu, upravo onim budu postiđeni za što vas potvaraju.« (1 Pt 3,15-16)

Ovaj programatski tekst fundamentalne teologije »ne podrazumijeva samo potrebu obrazloženja nade i vjere, nego uključuje kontekst molitve i adoracije, oblikovanje dobre savjesti vjernika«¹, dakle, tiče se cjelovitoga života, koji uključuje i razum, i osjećaje, i volju.

1. Neka kriva shvaćanja teologije utemeljena na redukcionističkim shvaćanjima vjere

O odnosu vjere i teologije, teologije i vjere dosta se govori. Dok se na teorijskoj razini pokušava uvjeriti da ne postoji sumnja o nužnoj povezanosti i uzajamnom prožimanju, nerijetko se čuju izričaji sumnji, koji ponekad idu dotle da se vjeru smatra stranom teologiji, a teološki rad poprilično beskorisnim za vjeru kao temeljno iskustvo života. Ponekad se čuje i iz usta samih teologa kako je »ono o čemu mi govorimo« daleko od stvarnog, realnog života. Ne želim unaprijed reći da u mnogomu nije tako.

Odvajanje teologije od stvarnoga života zapravo je u suprotnosti sa samom naravi teologije. I sama činjenica da svi veliki pokreti i karizme u Crkvi stvaraju jednu svoju teologiju – ne toliko u sadržaju koliko u načinu refleksije i komunikacije

¹ M. HODŽIĆ, *La genesi della fede*, Roma, 2009., str. 10.-11.

istina – pokazuje da teologija ne može biti odvojiva od duhovnosti i od stvarne egzistencije².

Čini se da je danas najveća vrijednost, koja se pridaje teologiji u odnosu na vjeru, ta što se nju predstavlja kao moguću kriteriologiju za vjeru koja se ostvaruje »na terenu«, u praksi, a koja nema najdublju povezanost s teologijom niti se u njoj događa. Naša je teza da *teologija može biti mjesto (rađanja i života) vjere, koje nije primarno ovisno o praksi (pastoralu)*. Ne u smislu da je teologija sama sebi svrhom – ni vjera nije sama sebi svrhom! – nego u smislu da teologija *in se* postane događaj vjere. Ovim teologija ne zanemaruje pastoral, nego omogućuje da život teologa bude duhovan.

U vremenu velikih aktivizama i inicijativa unutar Crkve (bez kojih ne možemo i koje su bitne), teologija se našla u opasnosti zaborava Boga, a time i čovjeka. Zato je *teologiji najprije potrebno da ima vjeru*, da ima odnos s Bogom, da bude *mjesto Božje prisutnosti*³. Možda se na prvi pogled može činiti da bi takva teologija bila zatvorena u sebe, bez poveznice sa stvarnim životom i potrebama čovjeka. Sasvim suprotno: teologija koja razumije Boga, razumije i čovjeka. Jer teologija je najprije refleksija i komuniciranje vjere, a ne tek norma za djelovanje. *Teologija je mjesto u kojem se objavljena istina komunicira čovjeku*. Opasnost je misliti »da se istinu može uspostaviti tek ispravnom praksom [...]. Teologija tada postaje naputak za djelovanje koje iz refleksije prakse razvija uvijek nove perspektive prakse«⁴.

Sigurno je da teologija treba oslušivati kretanja ljudske egzistencije i promjene u svijetu. Ali, teologija koja bi samo čekala poticaj iz svijeta, bila bi jako siromašna teologija, i u konačnici ne bi mogla ponuditi novost koje je svijet potreban. *Teologija koja vjeruje*, odnos prema svijetu ne uspostavlja polazeći od pojedinih svjetonazora, nego *iz ljubavi prema Kristu i s njegovom ljubavi prema svijetu*⁵.

Bez te nužne otvorenosti teologija možda i može tumačiti istine vjere, ali nije u stanju prenijeti ljepotu vjere. Vjera je uvijek *Izlazak, Exodus*. Zato je samo ona teologija koja vjeruje, u stanju pokazati da vjera nikada nije zatvorena u sebe i da se ne boji drugoga, niti se čudi nevjeri. Ovdje u prvi plan dolazi *crkvenost teologije* i

² Usp. Z. ALSZEGHY, M. FLICK, *Come si fa la teologia*, Roma, str. 8.

³ Time teologija otkriva i, slobodno možemo reći, zahtijeva *sakramentalni karakter teologa*.

⁴ J. RATZINGER, Što je teologija?, u: J. RATZINGER, *Teološki nauk o principima. Elementi fundamentalne teologije*, Rijeka, 2010., str. 367.-375., ovdje 371.

⁵ Vrijedi pročitati promišljanje pape Benedikta bogoslovima rimskog sjemeništa, u obliku *Lectio Divina*, gdje govori o dva značenja riječi svijet u Ivanovu evanđelju: s jedne strane, *svijet* stvoren od Boga, ljubljen od Boga do te mjere da daje život za njega, i, s druge strane, *svijet* koji stoji pod vlašću zloga, reflektira grijeh. Tekst se može vidjeti na: http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/speeches/2012/february/documents/hf_ben-xvi_spe_20120215_seminario-romano-mag_it.html

crkvenost teologa. Ne postoji individualna ni izolirana vjera⁶. Zato i teologija kao događaj vjere ne može biti samodostatna, ni zatvorena u svijet knjige. »Nije se nimalo shvatilo srž čina vjere ako ga se konstruira u odnosu između knjige i mišljenja pojedinca. On je u svojoj srži čin povezivanja. [...] Drugačije rečeno: činu vjere, po njegovoj temeljnoj strukturi pripada uvrštavanje u Crkvu.«⁷ Čitav sadržaj vjere teologija prima od Crkve i u Crkvi⁸, koja je uvijek prvi subjekt vjere⁹. Teologija i teolog slušaju (oslušuju) vjeru Crkve, *uvršćuju se* – recimo s Ratzingerom – u vjeru Crkve, prihvaćajući kao svoje temeljno poslanje – poslanje Crkve: donijeti Boga ljudima¹⁰. Time oni ne primaju samo poslanje od Crkve (*missio canonica*), nego su jedan od veoma bitnih načina vršenja temeljnoga poslanja Crkve.

2. Međusobno prožimanje vjere i teologije

Odnos vjere i teologije najkraće se može opisati sintagmom ili definicijom da je teologija znanost o vjeri, pokušaj racionalnoga sistematiziranja istina vjere¹¹. Odnos vjere i teologije treba tražiti u samoj strukturi vjere.

Vjera je, prema kršćanskomu shvaćanju, najprije dar. Njoj je temelj Božja objava, koja se komunicira kao ljubav koja zove čovjeka u zajedništvo¹². Objavi pripada

⁶ *Katekizam Katoličke Crkve* to jako lijepo izražava kada kaže da je »vjera osobni čin«, ali nije »osamljeni čin« (br. 166).

⁷ J. RATZINGER, Crkva i znanstvena teologija, u: J. RATZINGER, *Teološki nauk o principima. Elementi fundamentalne teologije*, Rijeka, 2010., str. 376.-386., ovdje 383.

⁸ Usp. J. RATZINGER, *Katholische Theologie*, u: *Die Religion in Geschichte und Gegenwart* 6 (1962.), str. 775.-779.

⁹ »Prije svega Crkva je ta koja vjeruje i tako upravlja, hrani i podržava moju vjeru. Crkva je prije svega ta koja svugdje priznaje Gospodina, a s njom i u njoj bivamo i mi privučeni i privedeni da ispovjedimo to isto: »Vjerujem«, »Vjerujemo« (KKC 168). Mi uvijek vjerujemo u Crkvi i s Crkvom.

¹⁰ To je, u biti, poslanje vjere. Crkva najbolje pokazuje da *vjera ima svoje poslanje*: donijeti Boga ljudima.

¹¹ Sveti Toma, polazeći od Aristotelova epistemološkog principa, po kojem prava znanost nije samo u percepciji i znanju pojedinačnih činjenica, nego se sastoji u *znati zašto*, dakle, u shvaćanju unutarnje povezanosti među stvarima, smatra da *sacra doctrina* postaje *scientia fidei* onda kada vjernik racionalno pokušava posložiti datosti objave, na način da se određene istine pojavljuju povezane s drugima kao s njihovim realnim uzrocima. Usp. D. HERCSIK, *La teologia è una »scienza«?*, u: C. APARICIO VALLS, C. DOTOLO, G. PASQUALE (ur.), *Sapere teologico e unità della fede*, Roma, 2004., str. 35.-54., ovdje 44.-46.

¹² »Bogu se svidjelo da u svojoj dobroti i mudrosti objavi samoga sebe te priopći otajstvo svoje volje (usp. Ef 1,9), kojim ljudi po Kristu, Riječi tijelom postaloj, u Duhu Svetomu imaju pristup k Ocu te postaju zajedničari božanske naravi (usp. Ef 2,18; 2Pt 1,4). Tom objavom, dakle, nevidljivi Bog (usp. Kol 1,15; 1Tim 1,17) iz preobilja svoje ljubavi, oslovljava ljude kao prijatelje (usp. Izl 33,11; Iv 15,14-15) te s njima druguje (usp. Bar 3,38) da ih pozove i primi u zajedništvo sa sobom« (*Dei Verbum*, br. 2). Kurziv je naš.

mudrost koju Bog posreduje onima koji ulaze u zajedništvo s njim. Kada sveti Pavao kaže da »navješćujemo Mudrost Božju, u Otajstvu, skrivenu ... « (1 Kor 2,7), misli na *Božju znanost*, na *znanje koje pripada Bogu*, ali koje u vjeri postaje dostupno čovjeku. »Vjera je u samoj sebi participiranje na znanju koje Bog ima o sebi.«¹³ To se znanje, dakle, ne prima kao informacija, nego kao participiranje na Božjemu životu. *Vjera čini da teologija ima odnos s božanskom istinom. Ona čini da teologija kao »intellectus fidei« postane prava mudrost, participiranje na božanskom životu.*

Božanska istina, dakle sadržaj vjere (*fides quae*), ima *vlastitu razumljivost*, koja proizlazi iz *Božje mudrosti, znanja koje je vlastito Bogu* i koje je potpuno savršeno¹⁴. Vjera kao ljudski čin participiranje je na Božjemu životu i Božjoj mudrosti, pa je i sam čin vjere (*fides qua*) *razuman čin*. Njegova *razumnost* nipošto ne proturječi definiciji vjere kao čina potpune predanosti, koji ne pretpostavlja očitost same stvari, nego je *pokret čovjeka* uzrokovan prvotno voljom. U vjeri, naime, *racionalnost* ne znači isto što i *očitost*, niti se može reducirati na to¹⁵. Vjera kao čin u kojemu sudjeluju sve čovjekove duševne sile, kao pokret čitava čovjeka, nikada ne može biti a-racionalan čin. Vjera je radikalna opredijeljenost, odluka kojoj je potrebno svjetlo razumijevanja. Ona stoga u sebi sadrži intelektualnu dimenziju¹⁶. Ovdje se dobro vidi da *vjera po svojoj naravi zahtijeva i rađa teologiju*.

Vjerojatno najeksplicitnije mjesto u Svetomu pismu koje govori o *razumnosti* koja dolazi od Boga, jest Prolog Ivanova evanđelja. Sam je Bog *razum, Logos*: »... i *Logos* (Riječ) bijaše Bog« (Iv 1,1). Ivan, kada govori o utjelovljenju *Logosa*, kaže da se utjelovio pun *milosti i istine*. Zanimljivo je da se *istina* u Staromu zavjetu kaže *emet*, što znači *čvrstoća, vjernost*¹⁷. Možemo stoga reći da je *Isus utjelovljenje Božje vjernosti čovjeku*, definitivno ispunjenje one vjernosti o kojoj govore Pisma.

Teologija koja traga za Božjom istinom pozvana je današnjem svijetu navijestiti i rasvijetliti Božju istinu. Temeljna istina, koja dolazi od Boga, koju On sam o sebi objavljuje, jest da je Bog vjeran. Vjernost je Božja bit, sama Božja narav. Pred teologijom ozbiljni je zahtjev da postane *govor po kojemu će Božja vjernost biti dostupna*

¹³ Y. CONGAR, *La foi et la théologie*, Tournai, 1962., str. 245.

¹⁴ »Ako se pak razmotri *intellectus fidei*, valja primijetiti, u prvom redu, da božanska istina »koja nam je izložena u Svetom pismu shvaćenom u skladu s naučavanjem Crkve« (T. AKVINSKI, *Summa Theologiae* II-II, 5, 3 ad 2.) ima vlastitu razumljivost koja je logički tako dosljedna da se predstavlja kao prava mudrost« (*Fides et Ratio* 66).

¹⁵ Makar *recta ratio fidei fundamenta demonstrat*: DH 3019.

¹⁶ G. BOF, Teologia, u: G. BARBAGLIO, G. BOF, S. DIANICH (ur.), *Teologia*, Cinisello Balsamo, Milano, 2002., str. 1601.-1674., ovdje 1623.

¹⁷ Usp. A. REBIĆ, *Središnje teme Staroga zavjeta*, Zagreb, 1996., str. 174.-177.

i razumljiva svakom čovjeku. Ako je Isus Krist utjelovljenje Božje vjernosti, onda je razvidno da se u tomu zahtjevu otvara i nova perspektiva za kristologiju.

3. Spasenje kao iskustvo vjere i središnja tema teologije

Do sada smo vidjeli da se mišljenje u teologiji okreće prema istini koja je darovana, a ne koju smo sami smislili¹⁸. *Božja mudrost u Otajstvu* nije ništa drugo doli spasenjska volja skrivena u Božjoj biti¹⁹. Zato za svetoga Pavla, kojemu je teologija vjere kristocentrična, vjera/teologija nije puka spekulacija ni plod ljudskoga intelekta. Ona se temelji na otajstvu Boga objavljena u Isusu Kristu, raspetomu i uskrslomu. Vjera, dakle, polazi od povijesnoga događaja, objavljenoga i propovijedanoga. Prema tomu, čitavo se teološko znanje za Pavla nalazi u misteriju Isusa Krista, raspeta i uskrsla, a teologija nije ljudska znanost o Bogu, nego je *znanost koja dolazi od Boga koji se objavio u Isusu Kristu*²⁰. »*Intellectus fidei* jasnije pokazuje ovu istinu, stvarajući ne samo logičke i pojmovne strukture iskaza, od kojih je složeno naučavanje Crkve, nego također, i to ponajprije, *ističući spasenjski smisao koji takvi iskazi sadrže za pojedince i za čovječanstvo*« (*Fides et ratio*, 67). Zadaća je teologije kontemplirati i poučavati onu istinu koja se utjelovila u povijesti i koja čovjeka oslobađa (usp. Gal 5,5). Zato je *spasenje jedna od središnjih kategorija svake teologije*. No, ta istina objavljena i konačno ostvarena u Isusu Kristu i komunicirana po navješćaju Crkve, za čovjeka nije *factum finitum*. Radi se o procesu. Iako je Pashalno otajstvo konačni događaj ljudskoga spasenja, spasenje – gledajući iz perspektive čovjeka – nije dovršen proces. Ni teologija ni vjera (još) nisu dovršeni procesi. U temelju sustavnoga govora o vjeri, nalazi se povijesnost vjere.

¹⁸ Usp. J. RATZINGER, Što je to zapravo – teologija?, u: J. RATZINGER, *Zajedništvo u Crkvi*, Split, 2006., str. 23.-33., ovdje 25.

¹⁹ G. SÖHNGEN, La sapienza della teologia sulla via della scienza, u: J. FEINER, M. LÖHRER (ur.), *Mysterium Salutis* 2 (tal. izdanje), Brescia, ⁴1977., str. 511.-596., ovdje 512s.

²⁰ Usp. D. HERCSIK, La teologia è una »scienza«?, str. 35.-54., ovdje 39. Nužnost vjere za to znanje Pavao jasno ističe kada govori o križu, koji je za pogane ludost, za Židove sablazan, a za one koji vjeruju Božja mudrost. Evanđelje se navješćuje »ne mudrošću besjede, da se ne obeskrjepi križ Kristov. [...] Doista, kad svijet u mudrosti Božjoj Boga ne upozna mudrošću, svidjelo se Bogu ludošću propovijedanja spasiti vjernike. Jer i Židovi znake ištu i Grci mudrost traže, a mi propovijedamo Krista raspetoga: Židovima sablazan, poganima ludost, pozvanima pak – i Židovima i Grcima – Krista, *Božju snagu i Božju mudrost*« (1Kor 1,17. 21-24). Pavlova teologija je po mnogima *teologia crucis*. Nije ovdje potrebno detaljnije ulaziti u njene značajke. Zanima nas odnos križa i mudrosti. Lako je zaključiti da je za Pavla mudrost neodvojiva od križa. Ako pođemo od činjenice da je pitanje križa, pitanje ljudske egzistencije, onda jednostavno možemo reći da za Pavla *prihvatiti križ znači živjeti u realnosti*. A mudrost je upravo to: živjeti u realnosti, biti u istini! Križ Isusa Krista postaje hermeneutski princip stvarnosti. Usp. L. MAZZINGHI, Sapienza, u: G. BARBAGLIO, G. BOF, S. DIANICH (ur.), *Teologia*, Cinisello Balsamo, Milano, 2002., str. 1473.-1491., ovdje 1482.

Stoga se teološko promišljanje o Božjoj objavi ne može zaustaviti na ontološkoj, nego je sastavni dio povijesno-spasenjske perspektive. Teologija se naziva *znanost spasenja*, ne samo zato što govori o spasenju, nego i zato jer o svojem objektu – Bogu – ne može reći (znati) ništa izvan onoga što On objavljuje u povijesti spasenja.

Ovdje se teologija susreće s jednim problemom. Ako s jedne strane o Bogu znamo iz onoga što On objavljuje, a, s druge strane, znamo da se otajstvo Boga ne može reducirati na ekonomiju, postavlja se pitanje na koji način teologija – čija zadnja tema nije povijest spasenja, *ekonomija*, nego upravo *otajstvo Boga*²¹ – može pronikati u samo otajstvo? Drugim riječima, kako se teologija, koja je pozorna na povijest spasenja, ne suprotstavlja teologiji usmjerenoj prema Bogu²².

Odgovor se nalazi upravo u kristocentričnosti teologije, a to sada konkretno znači »viđenje teologije u kojemu se smisao kristocentričnosti sastoji upravo u tomu da nadilazi samu sebe i da po Božjoj *povijesti* s ljudima omogući susret sa samim Božjim *bivstvom*«²³. Isus Krist upravo donosi tu novost da *povijesno-spasenjska perspektiva bude ulazak u Božju intimu*. Bit kristologije i jest da ne ostane zatvorena u povijesno-antropološki krug, nego da bude »istinska *theo-logija*, u kojoj dolazi do izražaja sama Božja metafizička stvarnost«²⁴.

4. Osvrt na znanstvenost teologije

4.1. TEOLOGIJA JE ZNANOST?

Radi se o pitanju koje s razvojem znanosti i razvojem poimanja znanosti nije zaključeno, nego je postalo još više kompleksno. Naravno, u naravi ovoga rada nije da se time detaljnije bavi. Ovo pitanje želio bih promatrati u kontekstu same teme, dakle odnosa teologije i vjere, utemeljenosti teologije na vjeri. Argumentom da »svaka znanost proizlazi iz načela koji su po sebi poznati«, sveti Toma pokušava vidjeti je li teologija znanost u aristotelovskom poimanju.

²¹ Ratzinger u ovomu vidi nužnost filozofskoga načina mišljenja u teologiji, i time nužan odnos teologije i filozofije. Usp. J. RATZINGER, Što je teologija?, str. 367.-375., ovdje 368.

²² Latourelle navodi dvije opasnosti s kojima se susreće teologija u odnosu na povijest spasenja. To su: ili reducirati teologiju na povijest spasenja i time odbaciti prodiranje u intimno otajstvo Boga, ili stvarati neku čistu teologiju bez odnosa prema povijesti, riskirajući tako zaborav da se Bog objavljuje u povijesti. R. LATOURELLE, *Teologia scienza della salvezza. Prospettive della sapienza cristiana*, Assisi, 1988., str. 32.

²³ J. RATZINGER, Što je teologija?, str. 367.-375., ovdje 372.

²⁴ Isto.

Odmah je jasno da teologija ne proizlazi iz unaprijed evidentnih principa/načela. Po Tomi, ona treba posegnuti za principima jedne više znanosti, a to je sama Božja objava koja osigurava teologiji principe po kojima može funkcionirati kao znanost²⁵. To znači da *teolog posjeduje principe svoje znanosti u samoj vjeri*. Bez vjere, vidimo, nema teologije ni na epistemološkoj razini. Dolazimo do jednoga naizgled paradoksalnog zaključka: *vjera je uvjet da teologija bude znanost*²⁶.

Ratzinger navodi dva prigovora s kojima se susreće teologija, koja sebe definira kao znanost. Prvi je prigovor da teologija nije znanost jer vjera nikada ne nadilazi sumnju, a drugi kaže da teologija nije znanost jer su njeni rezultati već unaprijed poznati. Zanima nas isključivo drugi prigovor koji je posebno naglašen od Heideggera i Jaspersa. Oni tvrde, kaže Ratzinger, da »vjera isključuje filozofiju, istinsko ispitivanje i traženje zadnjih stvari. Jer, ona misli da sve to već zna«, a »svako je pitanje samo privid [...] jer su njeni [=teologije] rezultati već unaprijed poznati«²⁷. Naravno, potpuno je jasno da teologija ne može biti znanost ako pruža već unaprijed poznate rezultate. Znanost zahtijeva proces mišljenja koji završava kada se postigne određena spoznaja. Nadovezujući se na svetoga Tomu, Ratzinger kaže da je »vjera mišljenje s pristankom« i da zbog toga iz nje mora nastati teologija. »Uzajamnost mišljenja i pristanka zajednička je i vjeri i znanosti«, s tim da »u znanstvenomu nas dokazu s nutarnjom nužnošću na pristanak prisiljava očitost same stvari«, a mišljenje završava onda kada se postigne uvid, dok u teologiji proces mišljenja i pristanka stoje u ravnoteži, *ex aequo*. To znači da je razlika teologije i prirodnih znanosti u

²⁵ Bog ima savršeno znanje jer vidi (sve) stvari u njihovoj međusobnoj povezanosti. Teologija je određena Božjemu znanju i postaje znanost onoga trenutka kada uspije racionalno posložiti objavljene istine na taj način da uvidi njihovu povezanost. D. HERCSIK, *La teologia è una »scienza«?*, str. 35.-54., ovdje 44.-45.

²⁶ O vjeri kao uvjetu spoznaje posebno govori glasoviti tekst iz Iz 7,9b, rado citiran u priručnicima teologije vjere: »ako se na me ne oslonite, održat se ne ćete«, koji Septuaginta prevodi »ako ne budete vjerovali, ne ćete razumjeti«. Posebnost takva prijevoda jest u tome što u području vjere spoznaja nije princip, nego se događa unutar same vjere i proizlazi iz nje. O tome vidi: A. DULLES, *Il fondamento delle cose sperate. Teologia della fede cristiana*, Brescia, 1997., str. 12ss; J. RATZINGER, *Uvod u kršćanstvo. Predavanja o Apostolskom vjerovanju*, Zagreb, 2007., str. 64.-69.

²⁷ J. RATZINGER, Vjera i teologija, u: J. RATZINGER, *Zajedništvo u Crkvi*, Split, 2008., str. 13.-14. Smatramo da se odgovor na prigovor da teologija nije znanost jer pruža samo gotove izvjesnosti, najbolje može ponuditi polazeći od pojma osobe. Teologija upravo zbog činjenice da je njen objekt osoba, ne može »pružati samo gotove izvjesnosti«. Dakle, objekt teologije jest osoba, a ne ideja koja se može konačno odrediti. Poznavanje osobe nikada ne može biti samo intelektualno i nikada ne može biti konačno. Ono zahtijeva odnos i trajno izlaženje iz sebe. U teologiji, taj odnos jest vjera, pa i samo izlaženje iz sebe nije hod u prazno, nego je susret s Bogom, ulazak u njegov život. Prava spoznaja, upoznavanje osobe, događa se u intimnom zajedništvu. Što je intimnije zajedništvo između dviju osoba, veće je njihovo međusobno poznavanje.

tomu što u vjeri »nije očitost ona koja mišljenje pretvara u pristanak, nego volja zapovijeda pristanak, premda je mišljenje još na putu«²⁸.

Ovo nas dovodi do dva bitna zaključka. Prvi je da pristanak u vjeri nije plod očitosti same stvari, nego je plod odluke/volje, a drugi je taj da pristanak u vjeri nikada nije završetak mišljenja nego ga mišljenje uvijek prati. Vjera je uvijek forma mišljenja, ona je – *si licet* – uvijek teologija.

4.2. POGLED NA METODU U TEOLOGIJI

Neosporna je važnost metode za svaku znanost. Nema znanosti bez metode. Obično se govori kako teologija ima potrebu metode ne samo kako bi se ostvarili temeljni uvjeti koje postavlja svaka znanost, nego – na poseban način – kako bi se *spoznaja do koje teologija dolazi mogla učiniti praktičnom*, dakle, kako bi imala relevantnosti za konkretan život. I ovo se zna često krivo tumačiti, ako se ne počne od objave nego od uvjerenja da *ortopraksija* određuje *ortodoksiju*. Metoda u teologiji mora voditi računa da je zadaća teologije pokazati da *postoji istina koja prethodi praksi*.

Teologija kao vjera koja traži razumijevanje, događa se unutar dvostrukoga metodološkog principa: *auditus fidei* i *intellectus fidei*. Prije nego postoji razumijevanje vjere, potreban je *auditus fidei*, određivanje samoga objekta vjere. Drugim riječima, teologija preko *auditus fidei* prima sadržaje objave onako kako su ga čuvali i »razvili sveta predaja, Sveto Pismo i živo učiteljstvo Crkve« (*Fides et Ratio*, br. 65).

Kada se kaže da je prije nego *intellectus fidei*, teologija *auditus fidei*, naglašava se upravo ovo: teologija je najprije slušanje Boga, oslušivanje *Božje riječi koja je njen objektivni princip*, i zato ona uvijek zahtijeva obraćenje, biti u poniznosti pred objavom²⁹. *Obraćenje je temelj ne samo vjere, nego i teologije koja reflektira o vjeri*. *Auditus fidei* i *intellectus fidei* nisu dvije zasebne teološke discipline ili dvije kronološki odvojene etape teološkoga rada. Među njima je uvijek neodvojiva veza, pri čemu *auditus fidei* kao svojevrsni »početak« teologije pokazuje da objekt teologije nikada ne može biti produkt ili rezultat metode, nego joj prethodi i određuje joj strukturu.

²⁸ J. RATZINGER, Vjera i teologija, str. 15.-18. Zašto je to tako, Ratzinger tumači time što »volja zna da je istinito i ono što razum još nije 'shvatio'«. Ondje, str. 18.

²⁹ Nije slučajno da Bernard Lonergan, u svome klasiku *Method in Theology* govori o tri vrste obraćenja: intelektualno, moralno i religiozno. Tal. prijevod koji nam je pri ruci: *Il metodo in Teologia*, Edizione italiana a cura di N. Spaccapelo – S. Muratore, Roma, 2001., posebno str. 267.- 275.

Zbog toga, metoda u teologiji ili dovodi u kontakt s Bogom³⁰, u osobni intimni odnos s njim, ili je promašena. Sada postaje jasno ono što je natuknuto u uvodu: teologija pretpostavlja ambijent molitve, i rađa se u njemu. Metoda u teologiji *uspješna* je u mjeri u kojoj doprinosi osobnom sjedinjenju s Bogom. Drugim riječima, ako je temeljna važnost metode u tomu da doprinese razvoju teologije, a, s druge, teologija pretpostavlja ili – točnije – zahtijeva, rast ne samo u intelektualnom razumijevanju, nego i u spoznaji koja pripada vjeri (*intellectus fidei* u smislu genitiva subjektoga), onda je jasno da je *sama metoda bitna i za ono što zovemo rast u vjeri, a to je osobni odnos s Bogom*.

U svojemu prvom velikom djelu, *Život*, sveta Terezija Avilska, prva žena naučiteljica Crkve, govoreći o svojim mističnim iskustvima – točnije o kompleksnosti tih iskustava od njihova početka do trenutka kada ih je uspjela razumjeti i komunicirati – kaže da je »jedna milost da Gospodin daje milost, a druga je shvatiti kakva je milost i kakvo milosrđe, treća je pak znati iskazati i objasniti kakva jest«³¹.

U ovomu se može vidjeti Terezijin teološki model: iskustvo, razumijevanje/refleksija i komunikacija. Kako je za nju komuniciranje najprije svjedočenje – *engolosiñar*, oduševljavanje drugih za Boga – može se govoriti o *affectus fidei*, *intellectus fidei*, *confessio fidei*. Ne radi se o tri različita poimanja vjere, ili tri susljedna elementa, nego o *nutarnjoj dinamici koja očituje samu narav vjere*. Radi se, dakle, o modelu koji proizlazi iz same strukture kršćanske vjere i očituje tu strukturu u njoj svojestvenoj dinamici: iskusiti – razumjeti – komunicirati. Ovo je jako bitno u pogledu shvaćanja samoga razumijevanja i komuniciranja refleksije u teologiji. Refleksija i komuniciranje ne mogu biti odvojivi. Jedno drugomu pripada.

Činjenica da dinamizam *iskustva, refleksije i komunikacije* odgovara dinamizmu same vjere, znači da refleksija i kasnije komunikacija koja mu pripada zapravo znači produbljivanje odnosa s Bogom. Iz toga postaje razvidno da je u naravi teologije, kao najsvojestvenijega mjesta refleksije, da bude produbljivanje odnosa s Bogom.

Neodvojivost i međusobno prožimanje unutar *affectus, intellectus* i *confessio fidei*, po našem bi mišljenju trebala biti jedna od ključnih točaka u promišljanju o važnosti

³⁰ »Il metodo teologico risulterà alle lunghe convincente solo se porterà l'uomo a diretto contatto con la cosa stessa e, in ultima analisi, la cosa non è affatto la fede e la sua teologia, ma il contenuto della fede, perché la fede è se stessa solo là dove si consegna a ciò che non è, pur essendo convinta che questa realtà incomprendibile più grande può diventare accadimento in lei«. K. RAHNER, *Riflessioni sul metodo della teologia*, u: K. RAHNER, *Nuovi saggi* 4, str. 99.-159., ovdje 119.

³¹ SV. TEREZIJA AVILSKA, *Moj život* 17, 5. I nastavlja: »I premda se čini da je tu dosta samo prva, zato da duša ne bude zbunjena i plašljiva te da ide s više srčanosti po putu Gospodnjem, imajući pod nogama sve stvari ovoga svijeta, velika je korist i milost to shvatiti, jer pravo je da za svaku pojedinu milost puno hvali Gospodina onaj tko je posjeduje.«

jezika u teologiji. Izričaj, ili jezik u teologiji postaje mjesto produbljenja iskustva, življenje vjere na potpuniji način. »Jezik ne izražava jednostavno neko iskustvo nakon što se dogodilo. Jezik oblikuje i prožima iskustvo«³². Po Salmannu, primjerice, svako *se iskustvo traži i ponovno otkriva u jeziku*. Jezik stvara nove mogućnosti iskustva³³. Zato pitanje jezika u teologiji nije tek pitanje pronalaska boljih formulacija, nego je *vlastito traganje za Riječi/riječi*, a postaje i mjesto oživljavanja vjere, te time i prava *confessio fidei* samoga teologa.

5. Umjesto zaključka: *Tko je pravi teolog?*

a) *Onaj koji je iskusio*

»Uvijek sam se bavio teologijom radi naviještanja, radi propovijedanja, radi dušobrižništva. [...] Ja nisam znanstvenik, niti to želim biti, nego bih *htio biti kršćanin kojemu je ozbiljno stalo do kršćanstva*« (Karl Rahner).

Ove riječi iz usta jednoga od najpoznatijih teologa prošloga stoljeća, Karla Rahnera, mogu nas uvesti u razumijevanje onoga što bi bio teolog. Teološki rad, teologija pojedinoga teologa *izraz je njegove vjere*, spada u sam čin vjere. *Takva teologija nije tek govor o Bogu, nego je mjesto Božje prisutnosti, s kojega i u kojemu se čuje Božji glas*. Ona tako može postati siguran i nepresušan izvor za novu evangelizaciju. Upravo u kontekstu nove evangelizacije – čija je zadaća i cilj donijeti Boga ne samo onima koji za njega nisu čuli, nego i vjernicima koji ne vide ljepotu vjere – otkriva se ljepota i zadaća teologije.

Teolog, dakle, nije ni samo onaj koji interpretira određeni nauk ili tumači dokumente. Teolog je *kršćanin kojemu je ozbiljno stalo do kršćanstva*, i on time doprinosi rastu i razumijevanju vjere. Znakovit je u ovom smislu tekst iz *Dei Verbum* 8 koji govori o progresu Predaje u Crkvi, o njenoj živoj snazi: »Ta predaja, koja potječe od apostola, u Crkvi napreduje uz pomoć Duha Svetoga: raste, naime, spoznaja predanih stvari i riječi, kako po razmatranju i proučavanju vjernika koji u svojem srcu o tomu razmišljaju (usp. Lk 2,19 i 51), tako i po *razumijevanju duhovnih stvari putem unutrašnjega iskustva*, te po naviještanju onih koji su s nasljedstvom u biskupskoj službi primili siguran milosni dar istine. Tijekom stoljeća Crkva naime neprestano teži k punini božanske istine, sve dok se u njoj ne ispune Božje riječi« (*Dei Verbum*, 8). Ovdje su nam bitna dva dijela: onaj koji govori o *razmatranju i poučavanju onih koji u srcu o tomu razmišljaju* i dio koji govori o *razumijevanju duhovnih*

³² G. O'COLLINS, *Teologia fondamentale*, Brescia, 1988., str. 62.

³³ E. SALMANN, *Presenza di Spirito. Il cristianesimo come gesto e pensiero*, Padova, 2000., str. 88.

stvari putem unutrašnjega iskustva.³⁴ Među one koji razmatraju i poučavaju, svakako spadaju teolozi. Oni su, posebice u vremenu od Koncila na ovamo, dali nemjerljiv doprinos razumijevanju objavljenih istina³⁵. Drugi, za nas bitan dio, govori o razumijevanju duhovnih stvari putem nutarnjega iskustva. Ne radi se jednostavno o iskustvu, nego o razumijevanju koje mu pripada.

Tekst koji je u teologiji izvršio velik utjecaj, kada je riječ o ovoj vrsti spoznavanja, svakako je onaj Dionizija Areopagita³⁶ u kojemu, opisujući svojega učenika, kaže kako je spoznao *non solum dicens, sed et patiens divina*³⁷.

Mislim da se polazeći od ovoga treba tražiti odgovor na pitanje tko je pravi teolog. Ono što će karakterizirati istinskoga teologa i razlikovati ga od – recimo to tako – onoga koji se bavi teologijom, jest *nutarnja sposobnost sinteze*³⁸. Sinteza se očituje u tomu da je *razumijevanje kršćanskoga otajstva neodvojivo od sigurnosti u njegovu egzistencijalnu relevantnost*. Zato pravu sintezu nije moguće imati bez življenoga iskustva, *bez patiens divina, bez nošenja božanskoga u sebi*. Ono je uvjet lakoće, elastičnosti i, ako hoćemo, teološke plodnosti.

³⁴ D. SORRENTINO, Esperienza spirituale, u: C. SARNATARO (ur.), *La terra e il seme. Inculturazione ed ermeneutica della fede*, Napoli, 1998., str. 153.-174., gdje autor daje tumačenje ključnih riječi navedene fraze broja 8 Konstitucije *Dei Verbum: intelligentia, intima, rerum spiritualium*.

³⁵ Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Donum veritatis. Smjernica o crkvenom pozivu teologa*, Split, 1997., br. 1; N. A. ANČIĆ, Poslanje i zadaća teologa u Crkvi. Teologija i učiteljstvo u svjetlu smjernice »O crkvenom pozivu teologa«, u: M. ŠKARICA, A. MATELJAN (ur.), *U križu je spas. Zbornik u čast mons. Ante Jurića*, Split, 1997., str. 449.-467.

³⁶ Po Dioniziju, postoje tri načina spoznaje Boga: naučiti od drugih, konkretno od svetih pisaca; spoznati preko dugotrajnog istraživanja svetoga Pisma i »preko jednog većeg božanskog nadahnuća, nakon što se ne samo nauči, nego iskusi božanske stvari«. D. AREOPAGITA, *Nomi divini* II 9, 648B. (U *Tutte le opere*, 389).

³⁷ I sveti Toma citira taj tekst: »Sapientia importat quandam rectitudinem iudicii secundum rationes divinas. Rectitudo autem iudicii potest contingere dupliciter, uno modo, secundum perfectum usum rationis; alio modo, propter connaturalitatem quandam ad ea de quibus iam est iudicandum. Sicut de his quae ad castitatem pertinent per rationis inquisitionem recte iudicat ille qui didicit scientiam moralem, sed per quandam connaturalitatem ad ipsa recte iudicat de eis ille qui habet habitum castitatis. Sic igitur circa res divinas ex rationis inquisitione rectum iudicium habere pertinet ad sapientiam quae est virtus intellectualis, sed rectum iudicium habere de eis secundum quandam connaturalitatem ad ipsa pertinet ad sapientiam secundum quod donum est spiritus sancti, sicut Dionysius dicit, in II cap. de Div. Nom., quod Hierotheus est perfectus in divinis *non solum dicens, sed et patiens divina*«. TOMA AKVINSKI, *Summa Theologica* II-II, 45, 2.

³⁸ Naglašavam *nutarnju*, kako bismo istaknuli da ne mislimo na sintezu kao akumuliranost teoloških informacija, koja mogu biti plod samo intelekta i (dobroga) poznavanja teoloških dostignuća raznih autora.

b) *Onaj koji uživa u teologiji*

Govorili smo o teološkoj metodi primarno kako bismo ukazali da vjera po svojoj naravi zahtijeva refleksiju i da refleksija i komunikacija doprinose jačanju same vjere. Ona je *mišljenje s pristankom*, kaže sveti Toma, dakle, sama narav teologije i vjere se podudaraju. Iz ovoga je jasno da refleksija nije nešto izvanjsko ili pridodano vjeri, nego je njen konstitutivni element, tiče se same njene naravi. Upravo zbog ovoga teološko se mišljenje nikada ne smije bojati napretka. Napredak u teologiji pripada samoj naravi vjere, a činjenica da istine vjere, dane u Božjoj objavi, uvijek nadilaze sposobnost ljudske spoznaje³⁹, nipošto nije zaprijetka teologiji ili pokazatelj njezine beskorisnosti. Teolog je onaj koji zna da je Bog otajstvo i da ostaje otajstvo i onda kada se otkriva čovjeku⁴⁰, a neiscrpno bogatstvo otajstva poticaj mu je za sve veću *predanost* onomu kojega želi spoznati. *Sadržaj vjere, naime, za teologiju predstavlja bilo misaoni bilo izazov srca* i zato je sam Bog onaj koji poziva/gura na ustrajnost u dinamici razumijevanje-predanje.

Vjera se razumije vjerujući, pa je po sebi jasno da teolog tim više doprinosi produbljenju vjerskih istina i pronicanju njenih dubina što se više sam otvara Istini u molitvi i kontemplaciji. Teolog svoju znanstvenost očituje stoga ne samo u refleksivnoj sposobnosti, nego i u strasti (*passio*), u žudnji (*desiderium*) za što većim poznavanjem Boga. Ovakav odnos teologa prema Bogu mijenja odnos Boga prema teologu: Bog se ne daje spoznati samo racionalno, nego pruža nasladu. Kada, primjerice, Aristotel kaže da »svi ljudi teže znanju«⁴¹, on ne kaže samo da ljudi po naravi mogu spoznati, nego i to da je ljudima drago spoznavati, to žele, tomu teže, to im stvara ugodu.

Sveta Terezija primjerice govori o *entender con deleite*, o *razumijevanju punom naslade*⁴², ugodu, u kojemu Bog hoće da bude *uživan*⁴³, jer – tvrdi Terezija – *gustar* (kušati, uživati) jedini je mogući način pravoga razumijevanja najvećih otajstava koja Bog želi objaviti⁴⁴.

³⁹ Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Donum veritatis. Smjernica o crkvenom pozivu teologa*, Split, 1997., br. 1.

⁴⁰ Usp. K. RAHNER, *Esperienza di Dio oggi*, u: K. RAHNER, *Nuovi saggi 4*, Roma, 1973., str. 205.-226.

⁴¹ ARISTOTEL, *Metafizika*, Zagreb, 1992., str. 1.

⁴² TEREZIJA AVILSKA, *Moj život* 38, 2.

⁴³ TEREZIJA AVILSKA, *Moj život* 40, 9.

⁴⁴ »;Oh hijas mías! Déos nuestro Señor a entender o, por mejor decir, a gustar (que de otra manera no se puede entender) qué es del gozo del alma cuando está así«. *Meditacije o Pjesmi nad Pjesmama* 4,7.

c) *Biografski element u teologiji*

Polazeći od spomenutoga modela svete Terezije, učiniti da teologija postane praktična, relevantna za život, znači puno više od smišljanja pastoralnih inicijativa. Znači da teologija postane življenje vjere, njeno svjedočenje, i oduševljavanje za Boga. Nadalje, teologija bi trebala odgovarati naravi vjere i u pogledu samog čina vjere, u kojemu čovjek upoznaje Božju dobrotu i ljubi Boga, a ljubav želi sve više upoznavati onoga kojega ljubi. Ovaj je dinamizam nužan kako bi teologija odgovorila zahtjevima svoje naravi. »Onaj tko ljubi Boga potaknut je, na određen način, postati teolog, onaj koji razgovara s Bogom, koji misli o Bogu i koji traži da *misli s Bogom*«⁴⁵. Zato teologija nije ideja – *teologija je povijest odnosa, ona je događaj; nije bavljenje nečim; ona je instrument Božji, a teolog je poslanje, dar, karizma*⁴⁶.

Prema našem mišljenju, *biografski element u teologiji* bio bi jedan od dokaza da teološki rad za teologa nije obični posao, nego je traženje odgovora na ključna pitanja ljudske egzistencije. *Teo-logija* je upravo po tomu što taj odgovor dolazi/traži od objave. Zanimljive su riječi jednoga od predstavnika Erlangenske teološke škole: »Ja, kršćanin, jesam sebi, teologu, najkarakterističnija materija svoje znanosti.«⁴⁷ Naravno, radi se o antropološkom radikalizmu, koji je, izdvojen, neprihvatljiv. Ali ako ova afirmacija nalazi svoje utemeljenje u objavi, ako teolog najprije pušta Božjoj riječi da mu tumači njegov život, onda ova tvrdnja može konvertirati u odgovor na zahtjev koji pred nas stavlja Papa u Apostolskom pismu *Porta Fidei*: »Ponovno otkriti sadržaje vjere koju se ispovijeda, slavi, živi i moli, te razmišljati o samom činu vjere, zadaća je koju svaki vjernik mora osobno ispuniti, osobito u ovoj Godini« (*Porta Fidei* 9). Papa govori o intimnoj vezi između sadržaja i čina vjere. Poznavanje vjere nije samo u produbljivanju sadržaja, nego također i u razumijevanju onoga što se događa s onim koji vjeruje. *Teolog nije samo onaj koji uspijeva dobro razumjeti i obrazložiti istine vjere, nego onaj kojemu te istine rasvjetljavaju njegov život.* Zato se u teološkim afinitetima očituje ne samo intelektualna sposobnost, nego i nutarnja traganja teologa.

Za teologa, *teologija je vjera onoga trenutka kada je on s čitavim svojim životom involviran u teološki rad*, kada je – recimo to tako – njegova drama konstitutivni element

⁴⁵ Govor Svetoga Oca, pape Benedikta XVI. Međunarodnoj teološkoj komisiji, 3. prosinca 2010. g. http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/speeches/2010/december/documents/hf_ben-xvi_spe_20101203_cti_it.html

⁴⁶ »Biti teolog nije neka rubna ili pomoćna zadaća u Crkvi nego pravo poslanje i karizma koju budi Duh u narodu Božjem«. N. A. ANČIĆ, Poslanje i zadaća teologa u Crkvi. Teologija i učiteljstvo u svjetlu smjernice »O crkvenom pozivu teologa«, str. 449.-467., ovdje. 464.

⁴⁷ Ove riječi, koje dolaze iz Erlangenske škole, iz usta J. C. K. Hoffmanna, navodim prema: O. GONZÁLEZ DE CARDEDAL, *El queacher de la teología*, Salamanca, 2008., str. 303.

njegove teološke metode⁴⁸. Teolog koji je pozvan doprinositi da teologija bude životno priopćiva, sam je potreban teologije koja govori životnom iskustvu. Potreban je *objektivnosti dogmatike* kako bi svoje životno iskustvo mogao vrjednovati i izreći u svjetlu objavljene istine, koja nije samo istina o Bogu, nego i o čovjeku. Teologija, na ovaj način, postaje i fenomenologija kršćanskoga života, a teolog postaje ne samo tumač, nego i svjedok da je ono čime se teologija bavi egzistencijalno relevantno.

⁴⁸ Vjera ne utječe na tijek teološkoga rada samo zbog toga jer sigurnost istina vjere predsjeda teološkom istraživanju i osigurava mu vrijednost, nego i zbog toga što sam dinamizam vjere određuje dinamiku teološkoga rada. Već smo vidjeli da je teologija određena strukturom vjere, dakle teološki rad mora odsjajivati narav vjere. A to znači da je nužno da bude – kao što zahtijeva i sama narav vjere – osoban, dijaloški, a potrebno je i da prolazi trenutke krize. U tomu, po našem mišljenju, odsijeva ljepota teologije.

THEOLOGY: THE PRIVILEGED PLACE OF FAITH

Edvard Punda*

Summary

The article reflects on theology and theological work as a place of living, reflecting and communicating faith. The first part points to the misunderstandings of theology that are based on the reductionist understanding of faith. Faith always begins with God's relationship to man. Theology is, therefore, as a place where the revealed truth is communicated to man, by its nature, a place of God's presence. The second part speaks about the interaction of faith and theology, specifically about their mutual inseparability. Theology is always theo(s)-logy: it departs from what God said (says) about Himself in the history of salvation. This is the core of the third part, which considers salvation as the central category connecting faith and theology, experience and science. The fourth part deals with the issue of the very scientificity of theology, with special emphasis on the issue of method. The final part, through the question of who is a true theologian, provides coordinates for a more correct and as complete as possible understanding of theology and theologians.

Keywords: *theology, faith, theologian, experience, salvation.*

* Dr. sc. Edvard Punda, Central Seminary of Split, Zrinsko-frankopanska 19, 21000 Split, Croatia, donedvard@gmail.com